

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky) a soudců Ludvíka Davida a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele **N. P.**, t. č. ve věznici, zastoupeného JUDr. Petrem Šaštinským, advokátem se sídlem Gogolova 228/18, Praha 1, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2020 č. j. 3 Tdo 251/2020-412, proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. října 2019 č. j. 4 To 345/2019-374, a proti rozsudku Okresního soudu v Mostě ze dne 10. června 2019 č. j. 5 T 52/2018-336, za účasti Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Ústí nad Labem a Okresního soudu v Mostě jako účastníků řízení a Nejvyššího státního zastupitelství, Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem a Okresního státního zastupitelství v Mostě jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2020 č. j. 3 Tdo 251/2020-412, usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 7. října 2019 č. j. 4 To 345/2019-374 a rozsudkem Okresního soudu v Mostě ze dne 10. června 2019 č. j. 5 T 52/2018-336 byla porušena zásada presumpce nevinny dle čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Toto rozhodnutí se proto ruší.

Odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti namítá, že napadenými rozhodnutími bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a zásada presumpce nevinny zakotvená v čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

2. Okresní soud napadeným rozsudkem odsoudil stěžovatele za zločin loupeže a přečin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku k souhrnnému trestu odnětí svobody ve výměře 4 roků a 6 měsíců, přičemž zrušil výrok o trestu dřívějšího rozsudku Okresního soudu v Mostě. Konkrétně okresní soud shledal stěžovatele vinným, že povalil poškozeného na zem, kopl jej, a když poškozený vstal, držel stěžovatel v ruce lesklý předmět a křičel „Dej peníze, dej mi peníze!“, v reakci na což mu poškozený vydal peněženku s doklady, platební kartou a hotovostí.

3. Okresní soud shledal stěžovatele vinným na základě rekognice, v průběhu které poškozený identifikoval stěžovatele jako útočnicka. Poznání stěžovatele poškozeným proběhlo ve dvou fázích. Nejdříve policejní orgán poškozenému předložil 15 fotografií, na nichž poškozený označil stěžovatele (jednalo se o tipování možných podezřelých),

přičemž následně po určité době policejní orgán realizoval rekognici, během které poškozený označil stěžovatele jako pachatele ze čtyř předstoupených osob. Okresní soud ve svém napadeném rozsudku dále pro úplnost zmínil, že odcizená peněženka s doklady byla následně nalezena na trase mezi místem činu a ubytovnou, na které stěžovatel bydlel. U zajištěných stop (genetického materiálu, pachové stopy a daktyloskopických stop) nebyla zjištěna shoda se stěžovatelem. Okresní soud pak nepovažoval za důkaz svědčící o nevině stěžovatele komunikaci přes Messenger z účtu stěžovatele v době napadení poškozeného, přičemž stěžovatel tvrdil, že přístup k němu měl pouze přes síť wifi, a musel tedy v době útoku být na ubytovně, kde k ní měl přístup. Dle soudu však s jeho telefonem mohl nakládat i někdo jiný. Rekognice tedy byla rozhodujícím důkazem svědčícím o vině stěžovatele. V odůvodnění výroku o trestu okresní soud nakonec uvedl, že stěžovateli přitížilo, že se dopustil několika podobných trestných činů spáchaných totožným způsobem; tyto úvahy o podobnosti způsobu spáchané trestné činnosti však nehrály roli při rozhodování o vině.

4. Krajský soud napadeným usnesením zamítl odvolání stěžovatele, přičemž zmínil, že výpověď poškozeného je spolehlivá, jelikož v ní nejsou rozpory, jednalo se o výjimečnou, a tedy lépe zapamatovatelnou situaci a vzhledem k pravidelné konzumaci alkoholu poškozeným došel k závěru, že alkohol na něj nebude mít takový vliv, jako kdyby se jednalo o abstinenta. Krajský soud v napadeném usnesení dále uvedl, že poškozený „označil obžalovaného nejen podle barvy pleti, ale také podle postavy z bočního profilu, která dle jeho vyjádření odpovídala pachateli. Navíc poškozený při rekognici uvedl, že označená osoba (obžalovaný) má stejně tak světlý obličej jako pachatel, což pouze utvrzuje závěr o zákonném postupu při rekognici“ (bod 6). K námitkám stěžovatele, že poškozený měl být poučen, že se pachatel nemusí nacházet mezi ukázanými osobami či že rekognici měla provést osoba, která neví, kdo je figurantem a kdo je poznávanou osobou, krajský soud uvedl, že se jedná o určitá doporučení Ústavního soudu, která mohou vést ke zvýšení důkazní síly rekognice, nejedná se však o závazné pokyny, jimiž by měly orgány činné v trestném řízení povinnost se řídit. K námitce obhajoby, že poškozený měl být upozorněn na to, že se mezi ukázanými osobami nemusí nacházet pachatel, krajský soud uvedl: „Co se týče namítané skutečnosti, že poškozený jako poznávající osoba nebyl při rekognici poučen o tom, že se pachatel nemusí mezi předváděnými osobami nacházet, pak takovou povinnost trestní řád neukládá. Poškozený byl poučen v souladu s procesními ustanoveními, která se týkají rekognice (ve smyslu § 104b odst. 6 tr. řádu). Postup navržený obhájcem by však naopak šel proti smyslu rekognice, když § 104b odst. 4 tr. řádu výslovně stanoví, že „má-li být poznána osoba, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi nejméně mezi třemi osobami [...]“, to znamená, že poznávaná osoba mu musí být dle trestního řádu ukázána. Stejně tak námitka obhajoby ohledně toho, že rekognici prováděla vyšetřující policejní komisařka namísto osoby, která neměla informaci o tom, kdo je figurantem a kdo je poznávanou osobou, není důvodná, neboť úkony trestního řízení, k nimž rekognice bezpochyby patří, je oprávněn provádět policejní orgán, který jednoznačně může být představován vyšetřující komisařkou.“ (napadené usnesení, bod 6).

5. Nejvyšší soud napadeným usnesením zamítl dovolání stěžovatele. Uvedl, že námitky stěžovatele jsou v podstatě polemikou s provedeným dokazováním a hodnocením provedených důkazů, přičemž extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními na straně jedné a provedenými důkazy na straně druhé Nejvyšší soud neshledal. Naopak poukázal na to, že jak nalézací, tak odvolací soud se vypořádaly s návrhem stěžovatele na vypracování znaleckého posudku týkajícího se poškozeného a věrohodnosti jeho

výpovědi. Stejně tak se vypořádaly i s námitkami, které se týkaly rekognice a předcházejícího fotografického tipování podezřelých. Ohledně toho Nejvyšší soud uvedl, že se jedná o „běžný operativní prostředek policejního orgánu, k zúžení okruhu možných pachatelů trestné činnosti. Jelikož představivost každého o vzhledu jiných osob je zcela individuální, je třeba prostřednictvím fotografií tuto představu o fyzickém vzhledu pachatele co nejvíce zobecnit, aby bylo následně možno zajistit, že v rámci rekognice budou k dispozici osoby podobného vzhledu. K tomuto došlo nejpozději před prvním naplánovaným termínem, tedy nikoli bezprostředně před provedením rekognice“ (str. 8 napadeného usnesení).

II. Ústavní stížnost a vyjádření účastníků řízení

6. Stěžovatel ve své ústavní stížnosti namítá, že se obecné soudy dostatečně nezabývaly tím, zda poškozený skutečně mohl stěžovatele poznat a zda rekognice proběhla řádně. Konkrétně namítá, (1) že není jasné, kdy byly stěžovateli ukázány fotografie, pomocí kterých orgány činné v trestním řízení tipovaly podezřelé osoby, a zda tedy nebylo porušeno ustanovení § 104b odst. 4 trestního řádu, (2) že soudy nedostatečně zhodnotily, že poškozenému bylo 36 minut po přepadení naměřeno 2,42 promile, což odpovídá těžké opilosti, přičemž ani nepřikročily k vypracování znaleckého posudku týkajícího se vlivu alkoholu na poškozeného či jeho možných sklonů k fabulaci a (3) že předmětná rekognice nebyla provedena řádně.

7. Nejvyšší soud ve svém vyjádření odkázal na své napadené usnesení, přičemž doplnil, že není oprávněn přezkoumávat postup soudů nižších soudů při dokazování a hodnocení důkazů. Nejvyšší soud tak činí pouze v případech extrémního nesouladu mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy, přičemž v projednávané věci Nejvyšší soud shledal procesní postup soudů v projednávané věci za správný, a to i ve vztahu k rekognici.

8. Krajský soud ve svém vyjádření odkázal na své napadené usnesení.

9. Okresní soud ve svém vyjádření uvedl, že vzhledem k tomu, že první podnět k návrhu na provedení rekognice policejní orgán podal více než měsíc před provedením rekognice, přičemž tomuto podnětu logicky předcházelo tipování podezřelých, tak je velmi pravděpodobné, že tipovací fotografie byly poškozenému předloženy výrazně dříve než těsně před provedením rekognice. Dále okresní soud uvedl, že měl možnost sledovat vystupování poškozeného, a z toho důvodu soud neměl pochyby o jeho schopnosti vnímat skutečnosti či vypovídat, pročež nepřistoupil k vypracování navrhovaného znaleckého posudku.

10. Nejvyšší státní zastupitelství se obsírně vyjádřilo ke stížnosti stěžovatele, přičemž zdůraznilo, že obecné soudy řádně odůvodnily, proč se domnívají, že tipovací fotografie byly poškozenému ukázány alespoň 4 týdny před realizací rekognice. Dále zmínilo, že byť tipování podezřelé osoby může do jisté míry snížit věrohodnost následné rekognice, soudy se i touto skutečností ve svých rozhodnutích zabývaly, a tím se i vypořádaly s námitkami stěžovatele.

11. Krajské státní zastupitelství se ve svém vyjádření zcela ztotožnilo se závěry nalézacího i odvolacího soudu. Okresní státní zastupitelství se nevyjádřilo.

III. Hodnocení věci Ústavním soudem

12. Ústavní soud opakovaně připomíná, že jako soudní orgán ochrany ústavnosti není oprávněn zasahovat do rozhodovací činnosti obecných soudů. Podle čl. 90 Ústavy jen soud, který je součástí soustavy soudů, rozhoduje o otázce viny a trestu, tedy hodnotí důkazy podle svého volného uvážení a v rámci stanoveném trestním řádem, přičemž zásada volného hodnocení důkazů je výrazem ústavního principu nezávislosti soudů. Pokud soud při svém rozhodování respektuje podmínky dané ustanovením § 2 odst. 5 a 6 trestního řádu, jakož i ustanovení § 125 trestního řádu a jasně vyloží, o které důkazy svá skutková zjištění opřel, jakými úvahami se při hodnocení provedených důkazů řídil a jak se vypořádal s obhajobou, není v pravomoci Ústavního soudu, aby takové hodnocení přehodnocoval, byť by se s ním neztotožňoval. Důvod ke zrušení soudního rozhodnutí je však dán za situace, kdy lze uvažovat o extrémním nesouladu mezi prováděnými důkazy, zjištěními, která z těchto důkazů soud učinil, a právními závěry soudu, jinými slovy, kdy jeho rozhodnutí svědčí o možné libovůli [srov. nálezn sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995 (N 34/3 SbNU 257), nálezn sp. zn. III. ÚS 166/95 ze dne 30. 11. 1995 (N 79/4 SbNU 255); všechna citovaná rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>].

13. Ustanovení čl. 6 odst. 2 Úmluvy i čl. 36 odst. 1 Listiny, resp. čl. 40 odst. 2 Listiny (požadavky na spravedlivý proces) vyžadují kromě jiného, aby vina obviněného byla prokázána zákonným způsobem a aby obviněný byl považován za nevinného, dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem nebylo o jeho vině rozhodnuto. Z práva na spravedlivý proces dle ustálené judikatury vyplývá i zákaz svévole a libovůle při hodnocení důkazů.

14. Právě s ohledem na použité důkazní prostředky Ústavní soud provedl přezkum ústavnosti napadených rozhodnutí. Zaměřil se při něm především na to, zda proces jako celek měl spravedlivý charakter (viz již rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988 č. 10862/84, § 46; judikatura Evropského soudu pro lidská práva je dostupná na <https://hudoc.echr.coe.int>) s důrazem na respektování zásady presumpce nevinny, z něhož kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo in dubio pro reo. Toto pravidlo (§ 2 odst. 5 tr. řádu, čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy) znamená, že není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného [srov. nálezn sp. zn. I. ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004 (N 26/32 SbNU 239) nebo sp. zn. II. ÚS 2142/11 ze dne 8. 8. 2013 (N 141/70 SbNU 323) a mnohé další].

15. Ústavní soud proto nejdříve rozebere tyto dvě zásady – právo na spravedlivý proces z hlediska důkazního řízení a zásadu presumpce nevinny – ve světle své judikatury. Následně rekapituluje svoji judikaturu o rekognici a poté tyto závěry aplikuje na projednávaný případ.

A. Důkazní řízení a právo na spravedlivý proces

16. Ze zásady volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. řádu) plyne pro orgán činný v trestním řízení, který řízení vede, povinnost, aby si sám stanovil kvalitativní i kvantitativní meze dokazování, a to s vědomím důsledků pro případná další stadia téhož

trestního řízení. Při hodnocení důkazů, které finálně provádí obecný soud při rozhodování ve věci samé, pak je v rámci analýzy přisouzena získanému důkazu určitá hodnota, pokud jde o jeho závažnost, zákonnost a věrohodnost (pravdivost). Hodnocení důkazu tak určuje jeho důkazní sílu [nález sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017 (N 106/85 SbNU 739), bod 29].

17. Striktní dodržení procesních předpisů platných pro provádění konkrétního důkazu a správné zdokumentování průběhu provádění pro pozdější doložitelnost mají na důkazní sílu konkrétního důkazu zásadní vliv. Orgán činný v trestním řízení, který konkrétní důkaz provádí, může bezvýhradným lpěním na procesní čistotě a zohledněním poznatků odborné literatury velmi zvýšit jeho důkazní sílu. V opačném případě může být jeho postup příčinou snížení významu či následné nepoužitelnosti jinak relevantního důkazu [nález sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017 (N 106/85 SbNU 739), bod 30]. Ústavní soud pak v minulosti judikoval, že **u vybraných důkazních prostředků právní předpisy stanoví určité standardy, které jsou však minimem požadavků na použití tohoto důkazního prostředku. Na dodržení těchto standardů je třeba klást důraz zejména tehdy, pokud důkazní situace není jednoznačná a neexistují-li další jednoznačné důkazy** [nález sp. zn. II. ÚS 4266/16 ze dne 27. 3. 2017 (N 52/84 SbNU 603), bod 38]. **V takových případech je vhodné, aby rozhodující důkaz byl realizován za dodržení vyšších než minimálních požadavků.**

18. Otázku, jakým způsobem by bylo možné zvýšit důkazní sílu důkazu (vedle dodržení minimálních standardů), by si tedy orgán činný v trestním řízení měl klást předně u důkazů, u nichž lze předpokládat, že zůstanou v dalším řízení osamoceny, či je-li již zřejmé, případně hrozí-li, že je nebude možné či vhodné v dalším řízení opakovat (např. s ohledem na nutnost ochrany práv oběti) [nález sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017 (N 106/85 SbNU 739), bod 31] nebo je nebude možné opakovat se stejnou důkazní silou.

B. K zásadě presumpce nevinny a pravidlu in dubio pro reo

19. Z hlediska řádného vymezení skutkového stavu věci ve shora uvedeném smyslu vyvstává v nyní posuzované věci jako klíčová především zásada presumpce nevinny a pravidlo in dubio pro reo, které měly být dle stěžovatele porušeny při hodnocení provedených důkazů ze strany obecných soudů.

20. Jak Ústavní soud opakovaně judikuje, pravidlo in dubio pro reo přímo vyplývá z ústavní zásady presumpce nevinny [nález sp. zn. II. ÚS 4266/16 ze dne 27. 3. 2017 (N 52/84 SbNU 603), body 27-30; nález sp. zn. II. ÚS 577/13 ze dne 23. 6. 2015 (N 118/77 SbNU 721), body 26-28; nález sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. 1. 2009 (N 7/52 SbNU 73), bod 30; nález sp. zn. III. ÚS 1624/09 ze dne 5. 3. 2010 (N 43/56 SbNU 479), bod 50]. Podle čl. 40 odst. 2 Listiny je totiž každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla vyslovena jeho vina. Vyjádření této zásady lze nalézt i v čl. 6 odst. 2 Úmluvy, který stanoví, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Právní význam presumpce nevinny spočívá v první řadě v povinnosti orgánů činných v trestním řízení hledět na toho, proti komu je vedeno trestní řízení, jako na nevinného. Tato jejich povinnost trvá až do skončení tohoto řízení, přičemž k vyvrácení předmětné domněnky může dojít pouze pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Jde o jednu z nejvýznamnějších ústavních záruk spravedlivého procesu v trestním řízení, od níž se odvíjí některá další důležitá pravidla

dopadající zejména na proces dokazování, včetně hodnocení důkazů. Vedle pravidla in dubio pro reo nelze opominout především požadavek, aby orgány činné v trestním řízení postupovaly nestranně, neboť tato potřeba je nezbytným předpokladem důvěry veřejnosti v jejich rozhodování. V této souvislosti je třeba zdůraznit zejména povinnost objasňovat stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede (§ 2 odst. 5, § 164 odst. 3 trestního řádu), jakož i povinnost soudu vypořádat se v rozsudku nebo usnesení s obhajobou a v jejím rámci s navrženými důkazy ve smyslu ustanovení § 125 odst. 1 trestního řádu. Zásada presumpce neviny takto působí vůči orgánům činným v trestním řízení [srov. např. nálezn sp. zn. II. ÚS 577/13 ze dne 23. 6. 2015 (N 118/77 SbNU 721)].

21. Zároveň zásada presumpce neviny vyjadřuje samozřejmý požadavek, aby vina obviněného, resp. obžalovaného, byla úplně a nepochybně prokázána, čímž je úzce spjata též s pravidlem in dubio pro reo a zásadou zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (viz § 2 odst. 5 trestního řádu). Obsahem pravidla in dubio pro reo totiž je, že není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o relevantních skutkových okolnostech, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného, přičemž ani vysoký stupeň podezření sám o sobě ještě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok [srov. nálezn sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. 1. 2009 (N 7/52 SbNU 73) nebo nálezn sp. zn. III. ÚS 1624/09 ze dne 5. 3. 2010 (N 43/56 SbNU 479)]. Jak uvedl Evropský soud pro lidská práva, pravidlo in dubio pro reo, které je specifickým výrazem zásady presumpce neviny, vyžaduje, aby soudci nevycházeli z předem pojatého přesvědčení, že obžalovaný spáchal čin, který je mu kladen za vinu, aby důkazní břemeno spočívalo na obžalobě a aby případné pochybnosti byly využity ve prospěch obžalovaného (viz rozsudek ze dne 24. 7. 2008 ve věci Melich a Beck proti České republice, stížnost č. 35450/04).

22. Jinak řečeno, trestní řízení vyžaduje ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň na úrovni obecného pravidla „prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost“ [nalezn sp. zn. I. ÚS 553/05 ze dne 20. 9. 2006 (N 167/42 SbNU 407)]. Za tuto „pochybnost“ přitom lze považovat takovou pochybnost, která by způsobila, že soudce (či jiný orgán činný v trestním řízení) po pečlivém, objektivním a nestranném zhodnocení všech dostupných důkazů bude tak nerozhodný, že nebude moci říci, že uvedená skutečnost naplňující znak trestného činu se stala, a že získal ustálené přesvědčení o vině obžalovaného (obviněného), aniž by stačilo pravděpodobné usvědčení pachatele (viz ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 34, podobně KMEC, J. § 2 In DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017). Odsuzující rozsudek tedy může být vynesena až tehdy, pokud byly odstraněny všechny důvodné pochybnosti o vině obžalovaného, přičemž není-li vina plně prokázána, musí být obžalovaný zproštěn obžaloby [viz také § 226 trestního řádu], neboť nedokázaná vina má z hlediska trestního řízení stejný význam jako dokázaná nevina. Uvedená zásada přitom podstatně zvyšuje autoritu práva, poněvadž rozsudek, v němž se zjištění viny opírá o nižší míru jistoty ohledně skutkového stavu, nemá náležitou morální váhu a není společností ani odsouzeným hodnocen jako akt spravedlnosti, přičemž obzvláště v oblasti trestního práva vystupuje tento požadavek jako naprosto klíčový.

23. Navíc poznotek, že podle našeho dosažitelného vědění jisté (dokázané) tvrzení má v sobě určité prvky nejistoty, vede k větší kritičnosti vůči důkazům, k pečlivému zkoumání

všech informací, a tím přispívá k dosažení pravdivého (nikoli však ve smyslu tzv. objektivní pravdy) skutkového zjištění (srov. také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015 sp. zn. 6 Tdo 1274/2015).

24. Mimořádnou pozornost pak soud musí věnovat hodnocení důkazů v trestních věcech zejména tehdy, jedná-li se o rozhodující důkaz, tedy o důkaz tak významný nebo důležitý, že jej lze považovat za pravděpodobně určující pro výsledek případu [srov. nález sp. zn. I. ÚS 1860/16 ze dne 3. 11. 2016 (N 208/83 SbNU 299) a judikaturu ESLP v něm citovanou]. V takovém případě musí být věnována mimořádná pozornost jeho důkladnému prověření a zvážení jeho důkazní síly. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyvinout všemožné úsilí, aby tento rozhodující usvědčující důkaz byl pokud možno doplněn jinými, byť třeba nepřímými důkazy. Taková povinnost pro ně vyplývá ze zásady oficiality a ze zásady vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 trestního řádu) [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 37/03 ze dne 17. 6. 2004 (N 81/33 SbNU 285), nález sp. zn. II. ÚS 2142/11 ze dne 8. 8. 2013 (N 141/70 SbNU 323), bod 17 a nález sp. zn. I. ÚS 520/16 ze dne 22. 6. 2016 (N 119/81 SbNU 853), bod 28].

25. Ústavní soud nakonec považuje za potřebné zdůraznit, že nedodržení zásady presumpce nevinny nemá za následek pouze to, že by nevinní lidé byli odsouzeni, ale i to, že skuteční pachatelé by byli nepotrestáni, což by ohrožovalo společnosti. Nelze než vyžadovat nejvyšší standard při rozhodování o vině a při nedosažení tohoto standardu je nutné shledat obviněného nevinným, jakkoli pravděpodobná se jeho vina může zdát.

C. K institutu rekognice

26. Důkazní síla rekognice, jakožto úkonu v zásadě neopakovatelného (za jistých okolností i neodkladného), který může ve svém celku s výpovědí poznávající osoby představovat klíčový důkaz o vině, může být způsobem, kterým ji orgán činný v trestním řízení provede, výrazně zvýšena. Rozhoduje-li soud o vině stěžovatele a je-li rekognice společně s výpovědí poznávající osoby rozhodujícím usvědčujícím důkazem, klíčovou roli hraje, zda byla důkazní síla rekognice zvýšena přijetím opatření, která vedou k její vyšší spolehlivosti. Kriminalistická literatura totiž poukazuje na vyšší pravděpodobnost nesprávné identifikace skutečného útočníka (pachatele), není-li rekognice provedena dle nejnovějších poznatků. Vedle zcela zásadního požadavku na respekt k procesním předpisům je možné najít vodítka, jak důkazní sílu rekognice posílit, v odborné literatuře z oboru psychologie a kriminalistiky. Tyto nejnovější kriminalistické poznatky a opatření zvyšující důkazní sílu rekognice shrnul Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017 (N 106/85 SbNU 739), zejména v bodech 32-53 a opakovaně na ně odkazoval ve své judikatuře (viz usnesení sp. zn. III. ÚS 1946/17 ze dne 23. 8. 2017, body 15-16; usnesení sp. zn. III. ÚS 1350/18 ze dne 30. 8. 2018, body 22-25; usnesení sp. zn. III. ÚS 1581/18 ze dne 4. 9. 2018, bod 17). Ústavní soud považuje za nadbytečné opakovat zde svoji judikaturu k institutu rekognice, přičemž odkazuje na body 32-42 citovaného nálezu.

27. Naopak Ústavní soud považuje za nezbytné zopakovat závěry své judikatury ohledně opatření, která dle nejnovější kriminalistické literatury vedle zákonem stanovených požadavků výrazně přispívají ke zvýšení důkazní síly prováděné rekognice [nález sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017 (N 106/85 SbNU 739), body 43-53]. Vědecké výzkumy zaměřené na proces rekognice shrnuje a rekapituluje zejména publikace Wells, Gary. Eyewitness identification: Systemic reforms. *Wisconsin Law Review*. 2006, 2, 615-643.

Její doporučení se shodují s doporučeními ostatních shrnujících výzkumů, zejména doporučeními americké psychologicko-právní skupiny, publikované jako Wells Gary L., Small Mark, Penrod Steven, Malpass Roy S., Fullero Solomon M. a Brimacombe C. A. E. Eyewitness identification procedures: Recommendations for lineups and photospreads. *Law and Human Behavior*. 1998, 22(6), 603-647, dále publikace Dyssart Jennifer a Lawson Victoria Z. Eyewitness Research In Bruinsma G. a Weisburd D. *Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*. New York: Springer Science+Business Media, 2014, s. 1530-1538, a článku Klobuchart Amy a Caligiurit Hilary Lindell. Protecting the innocent/convicting the guilty: Hennepin County's pilot project in blind sequential eyewitness identification. *William Mitchell Law Review*. 2005, 32(1), 1-26. Česká kriminalistická věda správně provedenou rekognici pak definuje zejména v pracích Konrád Zdeněk a Veselá Jitka. *Rekognice*. Praha: Policejní akademie ČR, 2008; Musil Jan, Konrád Zdeněk a Suchánek Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004; či Protivínský Miroslav a Tiplica Mircea. *Teorie a praxe dokazování v trestním řízení znovupoznáním osob a věcí*. AUCI. Praha: Univerzita Karlova, 1986. Nejnovější doporučení se pak nachází v publikaci Trojanová, H. Procesní úkon rekognice pohledem psychologických poznatků. In Boukalová, H. a Gillernová, I. a kol. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: 2020, Karolinum, str. 212, přičemž tato doporučení se shodují s doporučeními zmíněnými v citovaném nálezu Ústavního soudu.

28. Z uvedené zahraniční a české kriminalistické literatury plyne, že pro vyšší přesvědčivost a průkaznost rekognice je možné zohlednit následující poznatky. V průběhu ukazování jedné baterie osob by mezi ně měla být zařazena jen jedna podezřelá osoba. Ačkoli se od tohoto dlouhou dobu uznávaného kriminalistického pravidla odchyľují některá nedávná rozhodnutí Nejvyššího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 5 Tdo 429/2015 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012), s ohledem na uvedený záměr je spíše vhodnější se uvedeného pravidla přidršet.

29. Pro otestování spolehlivosti poznávajícího je možné nejprve poznávajícímu ukázat baterii osob, ve které podezřelý není (tzv. slepá rekognice). Pokud poznávající v rámci slepé rekognice někoho označí, je nutné jej pro navazující skutečnou rekognici brát jako nespolehlivého [Wells Gary a Olson Elizabeth. Eyewitness testimony. *Annual Review of Psychology*. 2003, 54(1), str. 288].

30. Poznávaná osoba (podezřelý) by se dále neměla výrazně odlišovat od figuranta (podobně i § 104b odst. 3 věta první trestního řádu); v opačném případě podle výzkumů hrozí mylné označení nevinného, který se ale s pachatelem shoduje v důležitých znacích. Základním testem je, že na základě předchozí výpovědi poznávajícího by nezúčastněná osoba neměla být mezi figuranty schopná identifikovat podezřelého (Wells Gary. Eyewitness identification: Systemic reforms. *Wisconsin Law Review*. 2006, 2, str. 624), což podobně reflektuje i česká literatura: „Nepostačí, aby přivzaté objekty byly shodné s rekognovaným objektem jen v obecných znacích; musí být shodné i v popsáném znaku specifickém.“ [Protivínský Miroslav. Teorie a praxe kriminalistické identifikace formou rekognice. *Kriminalistický sborník*. 1984, 28(3), str. 133; obdobně i Konrád Zdeněk a Veselá Jitka. *Rekognice*. Praha: Policejní akademie ČR, 2008, str. 55]. V opačném případě by právě specifický znak, na základě kterého si poznávající osoba pachatele pamatuje a na základě kterého osobu pachatele popsala, nepřiměřeně směřoval pozornost poznávajícího k podezřelému.

31. Před rekognicí by měl být poznávající výslovně upozorněn, že pachatel se nemusí nacházet mezi předváděnými osobami. Toto upozornění výrazně snižuje procento špatně označených poznávaných, zatímco se procento řádně označených poznávaných nesníží [Wells Gary a Olson Elizabeth. Eyewitness testimony. *Annual Review of Psychology*. 2003, 54(1), str. 286].

32. Výsledky empirických studií dále ukazují, že validitu rekognice může zvýšit, pokud ji provádí osoba, která neví, kdo by měl být identifikován a které osoby jsou figuranti [Wells Gary. Eyewitness identification: Systemic reforms. *Wisconsin Law Review*. 2006, 2, str. 629; podobně Bradfield Amy a Wells Gary. The damaging effect of confirming feedback on the relation between eyewitness certainty and identification accuracy. *Journal of Applied Psychology*. 2002, 87(1), 112-120].

33. Po provedení rekognice by měl být poznávající vyslechnut ohledně toho, jak si je jistý svými závěry. I pro tuto fázi zvyšuje důkazní sílu rekognice, pokud výslech vede osoba, která neví, kdo by měl být identifikován.

34. Další důležitou možností vedoucí k podpoře významu rekognice je zvýšení počtu figurantů nad minimální zákonem stanovený počet tří osob (§ 104b odst. 4 tr. řádu). O vhodnosti vyššího počtu poznávaných osob hovoří i odborná literatura (American Bar Association, et al. *Achieving justice: Freeing the innocent, convicting the guilty. Report of the ABA Criminal Justice Section's Ad Hoc Committee to Ensure the Integrity of the Criminal Process*. The American Bar Association, 2006; Koosedt Margery Malkin. Reforming eyewitness identification law and practices to protect the innocent. *Creighton Law Review*. 2009, 42, 1, str. 604). Pro srovnání Nejvyšší soud Spojených států např. doporučil užití více než šesti fotografií při rekognici již v roce 1968 ve svém rozhodnutí *Simmons v. United States*, 390 U.S. 377. Obdobně i česká literatura doporučuje použití vyššího počtu poznávaných objektů, zejména, byla-li kvalita popisu nízká či podmínky pozorování horší (srov. Musil Jan, Konrád Zdeněk a Suchánek Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 349).

35. Dalším důležitým nástrojem zvýšení důkazní přesvědčivosti a ostatně i zdokumentováním precizního dodržení procesních pravidel rekognice je pořízení videozáznamu, což trestní řád umožňuje (srov. § 55a odst. 1 trestního řádu). Odborná literatura pořízení dokumentace či videozáznamu obecně doporučuje (Musil Jan, Konrád Zdeněk a Suchánek Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 353; Konrád Zdeněk a Veselá Jitka. *Rekognice*. Praha: Policejní akademie ČR, 2008, str. 64; Brázda Jan. Rekognice jako samostatná kriminalistická metoda. *Kriminalistický sborník*. 2008, 2, 46-48). Pořízení videozáznamu zvyšuje i věrohodnost provedené rekognice, jelikož soud může při přehrání záznamu v hlavním líčení posoudit i bezprostřední reakce poznávající osoby (časový prostor, v němž poznávající osoba subjekt označila, její psychické rozpoložení – rozrušení či pláč) a zhodnotit vlastní průběh rekognice v detailech i celku.

36. Obecné soudy musí věnovat hodnocení rekognice mimořádnou pozornost zejména tehdy, jedná-li se o rozhodující usvědčující důkaz. Orgány činné v trestním řízení tedy mají vyvinout snahu, aby zvýšily důkazní sílu takového rozhodujícího důkazu, a to postupem založeným na nejnovějších odborných poznatcích, jsou-li seznatelné. V případě rekognice tyto poznatky seznatelné jsou, přičemž je Ústavní soud ve své judikatuře již rekapituloval. **Je-li rekognice rozhodujícím usvědčujícím důkazem, je**

třeba při jejím provádění přijmout taková opatření, která zvyšují její důkazní sílu, aby bylo předejito pochybnostem, zda byl pachatel správně identifikován. V opačném případě se zvyšuje možnost mylné identifikace, což může vést k porušení zásady presumpce nevinny.

D, K aplikaci na projednávaný případ

37. V nyní posuzované věci je rozhodujícím usvědčujícím důkazem výpověď poškozeného, resp. skutečnost, že poškozený stěžovatele označil za pachatele v průběhu rekognice.

38. Důkazní síla provedené rekognice byla několika skutečnostmi snížena, a naopak nebyla přijata žádná opatření, která dle judikatury Ústavního soudu důkazní sílu rekognice zvyšují.

39. Skutečnosti, které snižují důkazní sílu provedené rekognice, byly v projednávaném případě tři: tipování pomocí fotografií, odlišnosti mezi stěžovatelem a figuranty a stav poškozeného.

40. Ústavní soud souhlasí s argumentací obecných soudů i Nejvyššího státního zastupitelství, že je takřka jisté, že tipování fotografií bezprostředně nepředcházelo rekognici ukázáním osoby, což by bylo v rozporu se smyslem § 104b odst. 4 poslední věty trestního řádu. Skutečnost, že rekognice proběhla určitou dobu po tipování pomocí fotografií, však neznamená, že důkazní síla takové rekognice je stejná, jako pokud by předchozí tipování neproběhlo. Jak Ústavní soud v minulosti uvedl, „i za předpokladu, že je rekognice *in natura* prováděna s časovým odstupem od provedení rekognice podle fotek, je výsledek takto ‚opakované‘ rekognice třeba hodnotit velmi obezřetně. ... Paměťová stopa poznávajícího je totiž v takové situaci ... ovlivněna dříve ukázanými osobami (či jejich fotografiemi) [nález sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017 (N 106/85 SbNU 739), bod 41-42].“ To obdobně platí i pro tipování podezřelých prostřednictvím fotografií, po němž následuje rekognice *in natura*. Jednoduše řečeno, **pokud je poznávající osobě již jednou ukázána osoba, která je rozpoznávána, jakákoli další rozpoznání jsou méně spolehlivá, a to i tehdy, je-li dodržen zákonem požadovaný časový odstup.** Ústavní soud si je vědom skutečnosti, že v některých případech je tipování jedinou možností, jak označit podezřelého. Pokud se k takové poslední možnosti orgány činné v trestním řízení uchýlí, musí si být vědomy toho, že takový úkon zároveň snižuje důkazní sílu následných rekognic. Problematičnost tipování fotografií a jeho vztahu k rekognici v projednávané věci je pak zesílena tím, že tipování nebylo v průběhu trestního řízení zmíněno nijak jinak než ve výpovědi poškozeného. Není tedy možné posoudit, jakým způsobem byl proces tipování proveden (např. jaké fotografie byly poškozenému ukázány) a jaký vliv toto tipování mohlo mít pro věrohodnost následné rekognice.

41. Věrohodnost provedené rekognice pak výrazně snižuje skutečnost, že nebyl naplněn požadavek, že „při rekognici by měla být poznávána jen jedna osoba, která by se neměla odlišovat od figurantů ani v obecných, ani ve specifických (popsaných) znacích“, který je též vyjádřen v § 104b odst. 3 trestního řádu (ukázání osoby mezi „osobami, které se výrazně neodlišují“). Zde je na místě citovat vyjádření poškozeného v odůvodnění napadeného rozsudku okresního soudu: „Při rekognici mu ostatní figuranti přišli jako typičtí Romové, i podle fotodokumentace z rekognice poškozený tvrdil, že ostatní osoby

mají tmavší pleť“ (napadený rozsudek okresního soudu, str. 3). Stejně tak v protokolu o rekognici osoby z 30. 7. 2018 je uvedeno tvrzení poškozeného: „Poznávám osobu ... podle obličeje. Je v obličeji stejně tak světlý jako pachatel. Ostatní mají obličeje tmavší“ (str. 4). Při hlavním líčení pak poškozený vypověděl, že „[ú]točník měl světlejší barvu pleti, nevypadal jako Rom“ (protokol o hlavním líčení z 10. 12. 2018, str. 4). Z hlediska poškozeného tak nedocházelo k poznávání osob, které se neodlišovaly ve specifických znacích, poznávaná osoba (stěžovatel) se naopak výrazně odlišovala od ostatních a toto odlišení bylo pro poškozeného dle jeho vlastních slov zásadní. Právě hledisko poznávajícího (poškozeného) je klíčové pro posouzení důkazní síly rekognice. Odlišnost barvy pleti stěžovatele od ostatních figurantů pak nepřimo přiznává i okresní soud, když v napadeném rozsudku uvedl, že „navíc na fotografii z rekognice obžalovaný [stěžovatel] nemá extrémně světlou pleť, barva pleti je obdobná jako u figuranta s číslem 4“ (str. 6). Avšak právě stěžovatel byl figurantem s číslem 4. Okresní soud tedy hájí důkazní sílu rekognice argumentem, že z představených osob měla i další osoba světlejší pleť (nejen stěžovatel), přičemž za tuto další osobu však mylně označil právě stěžovatele. **Odlišují-li se poznávaná osoba od figurantů v obecných či ve specifických (popsaných) znacích**, – např. pokud dle poznávajícího poznávaná osoba vypadá jako Rumun, zatímco figuranti vypadají jako Romové – **důkazní síla rekognice je výrazně snížena. Je-li taková rekognice rozhodujícím usvědčujícím důkazem, může být základem pro odsuzující rozsudek jen zcela výjimečně, a to za předpokladu, že další důkazy a vyvažující faktory umožňují učinit závěr o vině bez rozumných pochybností.**

42. Stěžovatel namítal, že se obecné soudy dostatečně nezabývaly tím, zda stav poškozeného v okamžiku spáchání trestného činu umožňoval, aby si poškozený dobře zapamatoval osobu pachatele. Poškozený v době přepadení byl ve stavu těžké opilosti (přibližně 36 minut po přepadení byla úroveň alkoholu v krvi naměřena ve výši 2,42 promile). Ústavní soud identifikoval pouze malé množství vědeckých studií, které zkoumaly vliv těžké opilosti na rozpoznávací schopnosti. Obecně vědecké studie dochází k závěru, že lehčí stavy opilosti na tyto schopnosti vliv nemají (pro shrnutí viz Karlén, M.H. Interviewing intoxicated witnesses: Memory performance in theory and practice. *Scandinavian Journal of Psychology*. 2018, 59, str. 113-126, doi: 10.1111/sjop.12404). Těžká opilost však může mít menší vliv na schopnost zapamatovat si podrobnosti [viz Crossland, D., Kneller, E. a Wilcock, R. Intoxicated Witnesses: Testing the Validity of the Alcohol Myopia Theory. *Applied Cognitive Psychology*. 2016, 30(2), 270-281, doi: 10.1002/acp.3209]. Ústavní soud tedy nemůže přisvědčit stěžovateli, že obecné soudy musely přistoupit k vypracování znaleckého posudku. Zároveň však nelze uzavřít, že by bylo možné těžkou opilost poškozeného v pozici svědka bez dalšího přejít: Názor krajského soudu, že vzhledem k tomu, že pro poškozeného není konzumace alkoholu ničím neobvyklým, pravidelné užívání alkoholu zvyšuje toleranci na něj, v důsledku čehož „je zjevné, že alkohol na něj nebude mít takový vliv, jako kdyby se jednalo o abstinenta“ (napadené usnesení, str. 8), není zjevně založen na odborné literatuře a zakládá se pouze na subjektivním názoru a zkušenostech soudců, což nelze považovat za dostatečné. Při hodnocení schopnosti poškozeného by měla být jeho opilost zhodnocena, byť v relativně malé míře, jako jeden z faktorů snižujících důkazní sílu rekognice.

43. Obecné soudy se v napadených rozhodnutích detailně věnovaly krátkozrakosti poškozeného, přičemž dovozovaly, že i pokud poškozenému byly sraženy brýle, tak mohl stěžovatele identifikovat natolik přesně, aby jej následně mohl znovu poznat, jelikož byl útočník blízko. Aniž by Ústavní soud v obecné rovině zpochybňoval tento závěr, považuje nicméně za nutné poukázat na zvláštní rozpor mezi tím, že poškozený nebyl

schopen identifikovat zbraň útočnicka, ale měl být schopen si detailně zapamatovat jeho obličej. V napadeném rozsudku poškozený uvádí, že „bez brýlí přesně neviděl, co má [útočnick] v ruce“ (str. 2), přičemž při hlavním líčení nebyl schopen odhadnout ani velikost tohoto předmětu (protokol o hlavním líčení z 10. 12. 2018, str. 4). Zbraň útočnicka a jeho obličej přitom byly ve srovnatelné vzdálenosti od poškozeného a schopnost poškozeného tyto skutečnosti identifikovat by měla být podobná. Právě vzhledem ke klíčové povaze svědectví poškozeného ohledně okamžiku, kdy bez brýlí a pod silným vlivem alkoholu spatřil stěžovatele, který je zásadní pro schopnost identifikovat útočnicka, a tedy i pro výrok o vině, se měly obecné soudy s tímto možným rozporem vypořádat. To však obecné soudy neučinily.

44. Z druhé strany pak orgány činné v trestním řízení nepřijaly žádná z opatření, která zvyšují důkazní sílu rekognice.

45. Poškozený nebyl těsně před provedením rekognice upozorněn na to, že se pachatel nemusí nacházet mezi jemu ukázanými osobami. Takové upozornění je odlišné od upozornění na to, že poznávaná osoba nemusí být mezi ukázanými osobami, jak krajský soud mylně interpretuje judikaturu Ústavního soudu (viz napadené usnesení krajského soudu, bod 6). Jednoduše řečeno poznávaná osoba nemusí být zároveň pachatelem a poznávající by na to měl být upozorněn. Dále není jasné, zda rekognici prováděla osoba, která nedisponovala informacemi o tom, které osoby jsou figuranti a která osoba je poznávaná, po rekognici nebyl poškozený vyslechnut k tomu, jak si je jistý svými závěry (osobou, která nevěděla, kdo byl figurant a kdo byl poznáván), počet poznávaných osob odpovídal pouze zákonnému minimu a průběh rekognice nebyl dokumentován videozáznamem. V posuzovaném případě tedy nebyly při provádění rekognice respektovány nejnovější kriminalistické poznatky o správném provádění rekognice, které plynou z výše citovaného nálezu sp. zn. I. ÚS 3709/16.

46. Na tomto základě je třeba zodpovědět otázku, zda byla porušena presumpce nevin, tedy zda byla vina stěžovatele skutečně dokázána mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost. Vina stěžovatele byla prokázána v podstatě pouze jeho rekognicí, která tak představovala přinejmenším rozhodující důkaz viny stěžovatele, ne-li dokonce důkaz jediný. Proto se Ústavní soud zaměřil na její důkazní sílu. Důkazní síla rekognice byla výrazně oslabena tím, že z výpovědi poškozeného je zřejmé, že mu při rekognici byly představeny osoby, které se z jeho pohledu výrazně odlišovaly od jeho popisu pachatele, a tím, že poškozenému byla fotografie stěžovatele ukázána v průběhu tipování podezřelých. Poškozený byl dále v době spáchání činu silně opilý a jeho výpověď, že bez brýlí přesně neviděl, co měl útočnick v ruce, zatímco dle napadených rozhodnutí měl přesně rozpoznat jeho obličej, oslabuje důkazní sílu rekognice. Důkazní sílu rekognice pak nepodporuje žádné z opatření, které by bylo v souladu s nejnovějšími kriminalistickými poznatky: orgány činné v trestním řízení žádné nepřijaly. Takto provedená rekognice vzbuzuje důvodné pochybnosti, zda v průběhu rekognice nemohla být omylem identifikována jiná osoba než pachatel. Z tohoto důvodu a vzhledem k tomu, že rekognice v případě stěžovatele byla rozhodujícím usvědčujícím důkazem, Ústavní soud shledal, že existují rozumné pochybnosti o vině stěžovatele, jehož odsouzením tak byla porušena zásada presumpce nevin. Napadenými rozhodnutími tak byl porušen čl. 40 odst. 2 Listiny.

IV. Závěr a zhodnocení

47. Obecné soudy odsouzením stěžovatele, aniž by bylo s praktickou jistotou dokázáno, že se dopustil trestného činu, porušily zásadu presumpce neviny podle čl. 40 odst. 2 Listiny. Ústavní soud proto podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyhověl ústavní stížnosti a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil napadená rozhodnutí Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Ústí nad Labem a Okresního soudu v Mostě.

48. Zrušením rozhodnutí uvedených ve výroku tohoto nálezu se vytváří prostor pro postup podle ustanovení § 314h až 314k trestního řádu, a to v intencích právního názoru vyjádřeného v tomto nálezu. Obecné soudy by se měly pokusit doplněním dokazování zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Provedené důkazy musí zhodnotit podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Obecné soudy jsou přitom výrazně omezeny z hlediska využití provedené a výše popsané rekognice jako rozhodujícího důkazu. Z důvodu vad jejího provedení ji nemohou považovat za dostatečný důkaz pro to, že se trestného činu dopustil stěžovatel, a její opakování nemůže posloužit jako dostatečný důkaz. Bude tak nutné použít jiné důkazní prostředky pro doplnění dokazování. Pokud by ani po doplněném dokazování nebylo možno dosáhnout praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. pokud by v daném kontextu zůstaly důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalších důkazů, bylo by nutné, v souladu se zásadou presumpce neviny (čl. 40 odst. 2 Listiny a § 2 odst. 2 trestního řádu) a z ní vyplývajícím pravidlem in dubio pro reo, rozhodnout ve prospěch stěžovatele.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 8. října 2020

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu

Právní věty:

U vybraných důkazních prostředků právní předpisy stanoví určité standardy, které jsou však minimem požadavků na použití tohoto důkazního prostředku. Na dodržení těchto standardů je třeba klást důraz zejména tehdy, pokud důkazní situace není jednoznačná a neexistují-li další jednoznačné důkazy. V takových případech je vhodné, aby rozhodující důkaz byl realizován za dodržení vyšších než minimálních požadavků.

Mimořádnou pozornost pak soud musí věnovat hodnocení důkazů v trestních věcech zejména tehdy, jedná-li se o rozhodující důkaz, tedy o důkaz tak významný nebo důležitý, že jej lze považovat za pravděpodobně určující pro výsledek případu.

Je-li rekognice rozhodujícím usvědčujícím důkazem, je třeba při jejím provádění přijmout taková opatření, která zvyšují její důkazní sílu, aby bylo předejito pochybnostem, zda byl pachatel správně identifikován. V opačném případě se zvyšuje možnost mylné identifikace, což může vést k porušení zásady presumpce neviny.

Pokud je poznávající osobě již jednou ukázána osoba, která je rozpoznávána, jakákoli další rozpoznání jsou méně spolehlivá, a to i tehdy, je-li dodržen zákonem požadovaný časový odstup.

Odlišuje-li se poznávaná osoba od figurantů v obecných či ve specifických (popsaných) znacích, důkazní síla rekognice je výrazně snížena. Je-li taková rekognice rozhodujícím usvědčujícím důkazem, může být základem pro odsuzující rozsudek jen zcela výjimečně, a to za předpokladu, že další důkazy a vyvažující faktory umožňují učinit závěr o vině bez rozumných pochybností.